

Voor de tweede keer op rij was er in januari 1997 sprake van strenge winterse omstandigheden. Dat beïnvloedde de traditionele midwintervogeltelling in onze regio: vanwege de langdurige vorst, waren de meeste watervogels er niet, terwijl ganzen en zwanen juist talrijker waren dan in andere jaren.

Pieter Schut

Midwintervogeltelling 1997

In het telweekeinde van 10 tot 13 januari 1997 werd er alom in onze regio geschaatst. Liefhebbers maakten tochten op de Loosdrechtse - of de Ankeveen- se plassen. Vogels die wij hier doorgaans in januari tellen hadden ongetwijfeld zuidelijker streken uitgekozen om de kou te ontwijken. Alleen het diepe water van het Amsterdam-Rijnkanaal en van de Spiegel- en Blijkpolder was nog gedeeltelijk open. Ook de randmeren lagen vrijwel geheel dicht.

In sommige jaren, zoals bijvoorbeeld 1994, worden op de randmeren tienduizenden eenden (vooral smienten, kuifeenden en tafeleenden) waarge-

nomen in januari. Nu zagen tellers niet meer dan 50 kuifeenden en 14 smienten. In 11 telgebieden zagen de tellers niet één vogel! Dat gold onder meer voor het Naardermeer, delen van de randmeren en de Waterleiding-plas bij Loenen, plekken waar tijdens andere tellingen midden in de winter doorgaans veel vogels of juist bijzondere soorten worden gezien.

Het inleveren van lege lijsten is voor tellers niet leuk, want je gaat natuurlijk niet het veld in om niets te zien. Toch is dit werk absoluut niet overbodig, integendeel. De Midwintervogeltelling is een jaarlijks terugkerende telling die in hetzelfde weekeinde in ge-

heel West-Europa en Noord-Afrika plaatsvindt. Dit jaar werd de telling voor de eenendertigste keer gehouden. Onze vogelwerkgroep coördineert deze internationale telling in Gooi, Vechtstreek, Eempolders en de randmeren.

De bedoeling is om aan de hand van de cijfers van vele vrijwilligers vast te stellen waar de vogels zich tijdens de winterperiode bevinden. Deze keer bevonden de meeste vogels zich dus niet in ons werkgebied en het is interessant om later van SOVON (de organisatie die deze telling landelijk coördineert) te vernemen, waar ze dan wel waren. Alle 73 telgebieden werden tijdens de Midwintertelling bezocht en in totaal werden daar 33.504 vogels geregistreerd. In 1996 was dit aantal nog 47.617. In het topjaar 1994 werden tijdens deze telling 74.355 vogels genoteerd.

Aantallen

Aan de hand van de statistieken kunnen we opnieuw een groot aantal wetenswaardigheden vaststellen. In totaal werden 32 soorten aangetroffen, die terug te vinden zijn in tabel 1. In 1996 zagen we 41 soorten. Nieuw in 1997 waren taiga rietgans, Canadese gans en roodhalsgans. Wel gezien in 1996, maar niet tijdens deze telling 13 soorten, te weten roodhalsfuut, toendra rietgans, wintertaling, vlekbekeend, slobbeend, pijlstaart, witoogend,

Grauwe gans

Foto: Ricardo van Dijk

Tabel 1. Midwintervogeltelling 1997. Soorten en aantallen.

Dodaars	2	Grauwe gans	5.001	Brilduiker	9
Fuut	13	Canadese gans	1	Nonnetje	25
Aalscholver	38	Brandgans	7	Midd. zaagbek	4
Roerdomp	4	Roodhalsgans	1	Grote zaagbek	55
Blauwe reiger	147	Gans ongedet.	1.605	Waterhoen	49
Knobbelzwaan	628	Nijlgans	13	Meerkoet	5.030
Kleine zwaan	115	Bergeend	19		
Wilde zwaan	42	Smient	933	Kokmeeuw	894
Zwaan ongedet.	72	Krakeend	11	Stormmeeuw	395
Rietg. ongedet.	1.005	Wilde eend	5.668	Zilvermeeuw	324
Taiga rietgans	2	Zwemeend onge.	53	Gr. mantelmeeuw	13
Kleine rietgans	15	Tafeleend	32	Meeuw ongedet.	962
Kolgans	9.545	Kuifeend	772	TOTAAL	33.504

waterral, goudplevier, kievit, wulp, witgatje en kleine mantelmeeuw.

Ondanks de grote schommelingen in aantallen van jaar tot jaar, is de Midwintervogeloptien (Tabel 2) een zeer stabiele graadmeter. Tijdens strenge winters wordt de lijst door de kolgans aangevoerd; tijdens zachtere winters staat stevast de smient vooraan. Ook de knobbelzwaan was dit keer talrijker dan anders aanwezig. Ten opzichte van vorig jaar verdwenen de tafeleend en de kleine zwaan uit de top tien.

De wilde eend, standvogel bij uitstek, was naast de knobbelzwaan een van de weinige soorten waarvan meer exemplaren werden gezien dan vorig jaar. Ook de grauwe gans, veel minder doortrekker dan bijvoorbeeld de kolgans, nam in absolute aantallen toe. De binnenkomst van de zilvermeeuw in de top tien moet als een toevalligheid worden gezien. Er werden dit jaar juist veel minder zilvermeeuwen genoteerd: 324 tegen 729 in 1996.

De grootst geziene vogelconcentratie, 3450 grauwe ganzen,

bevond zich in de Keverdijksche en Overscheensche Polder (noordelijk van het Naardermeer).

De meeste soorten, namelijk vijftien, werden waargenomen in het telgebied Eemmeer, oostelijk van de Stichtse Brug. Ook vorig jaar werden hier de meeste soorten waargenomen en evenals dat jaar is ook nu de Horstermeerpolder (dertien soorten) goede tweede.

A'dam-Rijnkanaal

Ook het Amsterdam-Rijnkanaal, dat geteld wordt over een afstand van 24 kilometer, tussen de Diem en Maarssen, had dertien soorten te bieden. Als coördinator van de telling heb ik in het verleden mezelf opgedragen deze gebieden te tellen. Door gaans is dit een saai corvee, dat je een ander niet wilt aandoen. Met wat eenden, meeuwen en een enkele fuut heb je het dan wel gehad. Dit keer was het echter zeer de moeite waard, met relatief grote concentraties eenden en de enige aalscholvers van de telling. Dit kwam doordat de vaargeul van het kanaal opgehouden was voor het

scheepvaartverkeer. Sommige vogels, zoals een verdwaalde kolgans, dreven mee op ijs-schotsen. Bij Driemond zag ik nog een gele kwikstaart. Hij "lifte" mee op het dek van een binnenschip.

Soorten

Door de omvang van onze regionale telling is het niet mogelijk om alle cijfers uit de 73 telgebieden op een overzichtelijke manier te publiceren. Toch wil ik graag weer enige bijzonderheden apart vermelden.

Van de dodaars werden dit keer maar twee exemplaren gezien, beide in de Horstermeer. Ook de fuut was veel minder talrijk dan in andere jaren, zoals ook blijkt uit de cijfers in tabel 3. Minder roerdompen ook, een soort die opnieuw veel te lijden had van de strenge winter. Desondanks gaat het in broedgebieden zoals het Naardermeer over het algemeen iets beter met deze soort (med. W. Fokkema, Natuurmonumenten).

Minder kleine zwanen (15) dan anders, maar meer wilde zwanen en knobbelzwanen. De meeste wilde zwanen werden

Tabel 2
Midwintervogeltellingen 1997.

1 (1)	Kolgans	9.545
2 (3)	Wilde eend	5.668
3 (2)	Meerkoet	5.030
4 (5)	Grauwe gans	5.001
5 (3)	Smient	933
6 (6)	Kokmeeuw	894
7 (7)	Kuifeend	772
8 (-)	Knobbelzwaan	628
9 (8)	Stormmeeuw	395
10 (-)	Zilvermeeuw	324

gezien in het gebied Watermolen/Drecht nabij Loenen.

Alle 15 kleine rietganzen verbleven in de Noordpolder beoosten Muiden. Hier was ook een grote groep (1150 ex.) kolganzen. Nog grotere groepen van deze meeste geziene gans waren er in de Heintjes Rak en Broeker Polder (2000 ex.), Polder Hilversumse Meent (2000 ex.) en in de Oostermeent (1600 ex.).

De enige Canadese gans die op de tellijsten kwam, zat in de Horn en Kuyerpolder. Niet met zekerheid is vast te stellen of het hier om een trekvogel gaat, afkomstig uit het hoge

noorden, of om één van de vele verwilderde exemplaren, die ook in de polders rondzwerfen.

Fascinerend is de waarneming van een roodhalsgans. Op 11 januari zagen Bob van Poelgeest en anderen deze zeldzame gast op het strand bij de Stichtse Brug, ten westen van de A 27.

Veel eenden ontbraken: wintertaling, slob-eend en pijlstaart volledig, kuifeend en vooral tafeleend, meestal aanwezig in duizendtallen, waren nu minimaal aanwezig. De enige vier middelste zaagbekken bevonden

zich in de Noordpolder te Veld. Van de meeuwen tenslotte is nog altijd geen volledig beeld te geven. Voorheen stond deze telling bekend als de Midwintervogeltelling en werden meeuwen en weidevogels dus niet meegeteld. De laatste jaren worden deze groepen wel meegeteld, maar veel tellers zien vooral de meeuwen over het hoofd.

Kokmeeuwen en stormmeeuwen zaten verspreid door het werkgebied; **zilvermeeuw** en **alle grote mantelmeeuwen** kwamen voor op het Amsterdam-Rijnkanaal.

Tellers

De meeste tellers kozen voor de auto en/of de fiets als vervoermiddel tijdens de telling. Teller Jan Verkerke bekeek het Naardermeer vanaf de schaats. Hij kwam helaas geen vogels tegen. De telomstandigheden in het bewuste januari-weekeinde waren over het algemeen gunstig. Het was weliswaar koud, maar van regen of mist dat het zicht zou

kunnen belemmeren, was geen sprake. Wel natuurlijk (zoals eerder gemeld) vrijwel overal volledige ijsbedekking. Hier en daar lag nog wat sneeuw.

Tot slot opnieuw een woord van dank aan alle tellers: F. Beffers, J. van Bergeijk, Y. Bosman, W. Duurland, J.H. de Haan, J. Har-der, W.J. Hoeffnagel, P. Honig, A.J. van Klaveren, N. Klippel, M. Kraal, W. Langendorff, I. Mes, M.v.d. Pol, G. Proost, J. Ram, C. Rosier, P. Schut, T. Stoker, J. Terlouw, J.J. Verkerke, A.P. Vermeule, H.P. Vos, F.H. van de Weijer en R. Willemstein.

Dank ook aan W. Braaksma van Vogelwacht Utrecht, die zorgde voor gegevens uit enkele gebieden in de provincie Utrecht. Zij allen hebben (weer of geen weer) er opnieuw voor gezorgd dat alle relevante gebieden in onze regio geteld werden. Hopelijk zijn zij daartoe opnieuw bereid tijdens de Midwintervogeltelling 1998 die al weer voor de deur staat.

Tabel 3.
Vergelijking van waarnemingen van een aantal soorten over vijf jaar.

Soort	1993	1994	1995	1996	1997
Fuut	533	499	504	232	13
Dodaars	2	6	3	30	2
Kleine Zwaan	924	658	1.864	778	115
Knobbelzwaan	276	385	436	383	628
Kolgans	3.232	1.168	6.015	10.896	9.545
Grauwe gans	1.764	1.054	913	3.313	5.001
Nijlgans	16	39	87	101	13
Smient	16.109	29.303	20.218	4.756	933
Wintertaling	187	94	209	119	-
Wilde eend	5.299	4.650	4.321	5.598	5.668
Tafeleend	1.815	8.469	5.887	1.089	32
Kuifeend	4.560	14.632	11.346	1.573	772
Waterhoen	365	284	210	283	49
Meerkoet	6.900	6.486	9.916	7.934	5.030
TOTAAL	43.074	74.355	71.853	47.617	33.504